

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

> Retouradres Postbus 20901 2500 EX Den Haag

Onderzoeksraad voor Veiligheid
T.a.v. ir. J.R.V.A. Dijsselbloem
Postbus 95404
2509 CK DEN HAAG
Geachte heer Dijsselbloem,

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Den Haag
Postbus 20901
2500 EX Den Haag

Ons kenmerk
IENW/BSK-2020/141181

Met deze brief reageer ik op de aanbevelingen in uw onderzoeksrapport 'Olielekage in de haven van Rotterdam' over het incident met de Bow Jubail dat op 23 juni 2018 plaatsvond. Deze onderzoeksrapportage is op 12 maart 2020 openbaar gemaakt.

Het onderzoek door de Onderzoeksraad voor Veiligheid richt zich op de volgende twee centrale onderzoeksvragen:

- Betreft Welke foutsoorten hebben geleid tot het lek aan van de brandstoftank van de Bow Jubail met als gevolg de lekkage van een grote hoeveelheid stookolie?
- In hoeverre geeft dit voorval in de haven van Rotterdam aanleiding tot verbetering of aanpassing van de gevoerde aanpak, zowel op technisch als bestuurlijk niveau?

Een goede crisisbeheersing en een nauwe samenwerking zijn van groot belang. Zoals in het onderzoeksrapport is aangegeven, is er na het incident door de betrokken partijen met veel inzet gewerkt aan het beheersen van de gevolgen. Tegelijkertijd werd zichtbaar dat het Havenbedrijf Rotterdam, Rijkswaterstaat en de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond onvoldoende waren voorbereid op dit scenario en op een ramp van een dergelijke omvang. Overeenkomstig uw aanbevelingen zijn deze partijen met elkaar in overleg gegaan om te zien welke verbeteringen doorgevoerd moeten worden. Dit proces is nog gaande zoals ook blijkt uit onderstaande reactie per aanbeveling. Vanzelfsprekend streven partijen er naar om een soortgelijk incident in de toekomst te voorkomen.

In het vervolg van deze brief ga ik in op de aanbevelingen die aan mij (of Rijkswaterstaat) zijn gericht.

Aanbeveling 1: *Agendeer zowel binnen de Europese Unie als binnen de Internationale Maritieme Organisatie de ambitie om zeeschepen met enkelwandige brandstoftanks eerder uit te faseren. Benut daartoe de zetel die Nederland de komende twee jaar heeft in de IMO Council.*
Deze aanbeveling is gericht aan: de Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

Zoals de Onderzoeksraad concludeert in de rapportage, is de kans klein dat een dergelijk incident zich voordoet, met precies dezelfde combinatie van factoren. Maar een dergelijk incident laat zien dat de gevolgen ingrijpend kunnen zijn en dat het van belang is om kennis over de toedracht van het incident en de risicofactoren te delen met andere landen. De bescherming van brandstofolietanks bij eventuele aanvaringen is gereguleerd in het MARPOL-Verdrag dat in de Internationale Maritieme Organisatie (IMO) is vastgesteld. Daarom zal ik uw rapport en de aanbevelingen in het 'Sub-Committee on Implementation of IMO Instruments' van de IMO inbrengen in de 8^e sessie welke naar verwachting¹ in 2021 zal worden gehouden. Hierdoor kunnen ook andere landen lering trekken uit

¹ Vanwege de ontwikkelingen rond COVID-19 is er op dit moment nog geen datum vastgesteld voor de 8^e sessie van dit Sub-Committee van de IMO.

dit incident en uit alle aanbevelingen in uw rapport, waaronder uw aanbeveling over uitfasering.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Aanbeveling 6: *Investeer in kennis en innovatie rond oliebestrijding en het beperken van de uitstroom van olie. Benut daarbij de kennis uit het buitenland. Deze aanbeveling is gericht aan: het Havenbedrijf Rotterdam, de Divisie Havenmeester Rotterdam en Rijkswaterstaat.*

Ons kenmerk
IENW/BSK-2020/141181

De opvolging van deze aanbeveling is reeds in gang gezet met verschillende acties. Eind 2018 is binnen Rijkswaterstaat het Bureau Incidentmanagement Water & Scheepvaart (Bureau IMWS) opgericht voor landelijke regie op incidentmanagement op het water. Dit omvat ook de bestrijding van waterverontreinigingen. De medewerkers van het bureau zijn geselecteerd op hun wetenschappelijke en operationele kennis rondom oliebestrijding en het beperken van uitstroom.

Om de kennis en innovatie rond oliebestrijding nog verder te verbeteren, zet Rijkswaterstaat naast bovengenoemde actie een Expertteam Olie- en Chemicaliënbestrijding oppervlaktewateren op waarin kennis en ervaring gedeeld zal worden. Hiervoor worden naast medewerkers van Rijkswaterstaat ook experts van andere organisaties uitgenodigd, zoals de Divisie Havenmeester Rotterdam. Dit zal zo snel mogelijk, maar uiterlijk halverwege 2021 gerealiseerd zijn. Omdat er nog te weinig kennis is over het opruimen van lekkages met zwevende olie of vloeistoffen zal dit onderwerp bijzondere aandacht krijgen in het Expertteam. Ook nemen medewerkers van het Bureau IMWS deel aan nationale en internationale kennisinitiatieven. Een voorbeeld hiervan is de deelname aan een project van het Amerikaanse National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA), waarin internationale werkgroepen samenwerken aan een nieuwe oliedatabase gericht op oliebestrijding. Hiermee wordt veel aandacht besteed aan het op peil brengen en houden van kennis rond oliebestrijding.

Aanbeveling 7: *Ontwikkel scenario's over olielekages of lekkages van andere stoffen waarbij factoren als tij, soort en hoeveelheid stof en stroming een rol spelen en benut deze in de operationele keuzes en voorbereiding op calamiteiten. Deze aanbeveling is gericht aan: het Havenbedrijf Rotterdam, de Divisie Havenmeester Rotterdam en Rijkswaterstaat.*

Deze aanbeveling volg ik op in overleg met de andere partijen waar deze aanbeveling zich tot richt. Deze scenario's zullen gezamenlijk opgesteld worden door de Divisie Havenmeester Rotterdam, Rijkswaterstaat en de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. De scenario's zijn de basis voor het opstellen van deze calamiteitenplannen en vormen de basis waar de oefeningen op worden gericht. De actualisatie van calamiteitenplannen loopt op dit moment. In de calamiteitenplannen brengt Rijkswaterstaat de scenario's in beeld; deze omvatten de mogelijke bronnen en ecologisch en economisch kwetsbare gebieden en objecten die aanwezig zijn. Dit gebeurt in overleg met onder andere BRZO-bedrijven en crisispartners zoals de Divisie Havenmeester Rotterdam en de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. Bij de in kaart gebrachte risico's en risicolocaties worden mogelijk te nemen maatregelen benoemd. Op hoofdlijnen wordt met de crisispartners uitgewerkt hoe een breed scala aan waterverontreinigingen kan worden aangepakt. Door inzicht in de risico's van het areaal, de potentiële maatregelen bij incidenten en het sturen op vakbekwaamheid van eigen medewerkers en gecontracteerde marktpartijen

bereidt Rijkswaterstaat zich met betrokken partners en belanghebbenden voor om gesteld te staan voor de aanpak van waterverontreiniging.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Aanbeveling 8: *Organiseer dat bij calamiteiten direct gebruik kan worden gemaakt van luchtondersteuning en zorg ervoor dat informatie en beelden snel kunnen worden uitgewisseld en benut.*

Ons kenmerk
IENW/BSK-2020/141181

Deze aanbeveling is gericht aan: het Havenbedrijf Rotterdam, de Divisie Havenmeester Rotterdam en Rijkswaterstaat.

Het snel beschikbaar hebben van luchtbeelden is essentieel om bij een waterverontreiniging effectief te kunnen optreden. Daarom ben ik, in overleg met de andere partijen waar deze aanbeveling zich tot richt, aan de slag gegaan met uw aanbeveling. Inmiddels is sinds 1 mei 2020 het Rijkswaterstaat Droneteam geoperationaliseerd. Daarvoor zijn momenteel 13 piloten beschikbaar en dit jaar wordt bekeken of dit aantal uitgebreid kan worden naar 23 piloten. Daarnaast zet ik in op samenwerking met de droneteams van de crisispartners en zullen afspraken worden gemaakt over de samenwerking en inzet van drones. Ook kan teruggevallen worden op de al bestaande samenwerkingsafspraken die de Veiligheidsregio heeft met de politie over de inzet van helikopters en op de afspraken die Rijkswaterstaat met de Kustwacht heeft over de inzet van het vliegtuig. Naast samenwerking bij de inzet van droneteams wordt ook gewerkt aan een snelle uitwisselbaarheid van de beelden, zodat alle crisispartners snel over dezelfde informatie beschikken. In de scenario's, zoals genoemd bij aanbeveling 7, zal een afspraak gemaakt worden over het snel delen van luchtbeelden.

Aanbeveling 9: *Zorg ervoor dat Rijkswaterstaat zijn verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het oppervlaktewater in de Rotterdamse haven daadwerkelijk invulling geeft. Dit vraagt om samenwerkingsafspraken met andere betrokken partijen op tactisch, operationeel en strategisch niveau. Bezie of dit op andere locaties in het land ook goed is ingevuld.*

Deze aanbeveling is gericht aan: de Minister van Infrastructuur en Waterstaat.

Overeenkomstig uw aanbeveling zijn Rijkswaterstaat en het Havenbedrijf Rotterdam direct na het incident gezamenlijk gestart met het verwerken van de geleerde lessen in de samenwerkingsafspraken op strategisch, tactisch en operationeel niveau. Dit leidt tot onder meer de volgende acties:

- De bestaande samenwerkingsregeling uit 2016 tussen Rijkswaterstaat en de Divisie Havenmeester van Havenbedrijf Rotterdam NV bevat operationele afspraken. Deze zal met bijbehorende achterliggende overeenkomsten inhoudelijk worden herzien waarbij deze wordt aangescherpt, en juridisch getoetst. Zo wordt de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat voor de kwaliteit van het oppervlaktewater in de Rotterdamse haven nader ingevuld door de afspraken tussen het Havenbedrijf Rotterdam/de Divisie Havenmeester Rotterdam en Rijkswaterstaat in het havengebied bij een afwikkeling van verontreiniging te verduidelijken en vast te leggen. Betrokken partijen hebben afgesproken om de gemaakte afspraken jaarlijks te evalueren.
- Voor het bestrijden van morsingen op rijkswaarwegen gaan de Divisie Havenmeester Rotterdam en Rijkswaterstaat aanvullende afspraken maken. Deze afspraken gaan zowel in op het overleg dat Rijkswaterstaat en de Divisie Havenmeester Rotterdam moeten voeren bij de bestrijding van morsingen als op de uitvoering van Rijkswaterstaat-beleid als randvoorwaarde bij de bestrijding. Dit wordt ook uitgewerkt in de nieuwe

scenario's (zoals aangegeven in de reactie op aanbeveling 7) die zullen bijdragen aan een betere invulling van de rol die Rijkswaterstaat heeft in de Rotterdamse haven.

- Rijkswaterstaat gaat met betrokken partners in het havengebied van Rotterdam in gesprek over de verschillende oliebestrijdingsovereenkomsten en de mogelijkheden verkennen om de samenwerking bij oliebestrijding te optimaliseren. Zo nodig sluit Rijkswaterstaat een of meerdere overeenkomsten met gespecialiseerde aannemers over de inzet van schepen bij olieverontreiniging.
- Zoals aangegeven in de reactie op aanbeveling 10 is dit jaar gestart met de landelijke actualisatie van de calamiteitenplannen voor bestrijding van waterverontreiniging.
- Daarnaast zal ik met het Havenbedrijf Rotterdam, de Divisie Havenmeester Rotterdam en de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond in overleg gaan om te bezien hoe de onderlinge samenwerking op het gebied van de waterkwaliteit kan worden verbeterd waarbij ook recht wordt gedaan aan de invulling van de taken van de verschillende partijen. De afspraken met de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond zijn geborgd in de Samenwerkingsovereenkomst tussen de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en Rijkswaterstaat en in het Incidentbestrijdingsplan Rotterdam-Rijnmond (IBP).

Verder wordt bezien op welke andere locaties er mogelijk aanpassingen nodig zijn om te zorgen dat Rijkswaterstaat zijn verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het oppervlaktewater zo goed mogelijk invulling geeft.

Aanbeveling 10: *Verbeter op operationeel en strategisch niveau de voorbereiding op een grote olie lekkage door het opstellen van een calamiteitenplan en gezamenlijk oefenen.*

Deze aanbeveling is gericht aan: het Havenbedrijf Rotterdam, de Divisie Havenmeester Rotterdam, de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond en Rijkswaterstaat.

Om uitvoering te kunnen geven aan deze aanbeveling zal ik in overleg treden met de andere organisaties waar deze aanbeveling aan is gericht. Zoals hierboven bij de reactie op aanbevelingen 6 en 7 is aangegeven, investeert Rijkswaterstaat in kennis over oliebestrijding en die kennis wordt ingezet bij het actualiseren van de calamiteitenplannen voor de bestrijding van waterverontreinigingen. In 2020 is gestart met een actualisatie van bestaande calamiteitenplannen van Rijkswaterstaat voor de bestrijding van waterverontreinigingen. In deze calamiteitenplannen staat beschreven wie welke taak heeft bij een calamiteit en welke partijen op welk moment betrokken moeten worden. Ook maakt Rijkswaterstaat afspraken met betrokken partners over het gezamenlijk oefenen zodat we zo goed mogelijk gesteld staan als zich onverhoopt een calamiteit voordoet.

Het bestaande plan van Rijkswaterstaat voor opleiden, trainen en oefenen is uitgebreid met kennis over de effecten en de bestrijding en het gedrag van olie, inclusief zwevende olie. Elke Officier van Dienst van Rijkswaterstaat is vanaf 1 januari 2021 verplicht dit uitgebreide plan te volgen. Lessen uit evaluaties worden gebruikt om het plan steeds verder te verbeteren om zodoende de PDCA-cyclus te sluiten.

Tot slot

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Ons kenmerk
IENW/BSK-2020/141181

Afgelopen jaren is er resultaat geboekt bij het bevorderen van het gebruik van schonere brandstoffen. Het is de verwachting dat deze schonere brandstoffen minder schade aan het milieu opleveren bij een eventuele lekkage. Zo is op 1 januari 2020 de wereldwijde zwavelnorm van brandstoffen teruggebracht van 3,50% naar 0,50%; deze verlaagde zwavelnorm heeft geleid tot een transitie van stookolie naar schonere brandstoffen zoals Mariene Diesel en LNG. Per 1 maart 2020 is het ook verboden hoogzwavelige brandstoffen in een brandstoftank aanwezig te hebben (de zogenaamde 'carriage ban'). Volledigheidshalve wordt hierbij opgemerkt dat ook bij een eventueel incident met schonere brandstoffen, incidentbestrijding onverminderd belangrijk is.

Bestuurskern
Dir. Maritieme Zaken
Afd. Zeehavens

Ons kenmerk
IENW/BSK-2020/141181

Uw onderzoeksrapport helpt mijn ministerie en de samenwerkende crisisspartners om onze veiligheidsaanpak te verbeteren. We zijn aan de slag met de in deze brief aangekondigde acties en maatregelen en zullen daarbij vanzelfsprekend het contact zoeken met deze partners.

Hoogachtend,

DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT,

drs. C. van Nieuwenhuizen Wijbenga